

MAANDBERIGTEN

VAN HET

Nederlandsche Zendelinggenootschap,

betrekkelijk de uitbreiding van het Christendom,
bijzonder onder de Heidenen.

VOOR HET JAAR 1881.

(83ste Jaargang.)

TE ROTTERDAM, BIJ

M. WYT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendelinggenootschap.

Gedrukt voor rekening van het Genootschap.

MAANDBERIGT

VAN HET

Nederlandsche Zendelinggenootschap.

(Gesticht in 1797.)

(83ste Jaargang.)

INHOUD.

HOOFDARTIKEL: *Savoe*. — VERSCHIEDENHEDEN: *Het fonds „Vrede door het bloed des kruises,” te Soerabaya*. — Br. LUYKE. — *Landverhuizing en volkenverkeer*. — BERIGTEN, AANWIJZINGEN, HERINNERINGEN: *De geschiedenissen van het Oude Testament, naar de Heilige Schrift, door C. POENSEN, te Kediri*. — Br. R. BOSSERT. — *Eene drukpers voor Br. TEFFER*. — *Keralboomen*. — *Jaarvergadering*. — *Lijst van Giften en Legaten*. — *Aankondiging*.

Savoe.

Voor eenigen tijd werd aan Br. TEFFER de wensch geuit, dat hij eenige bijzonderheden mogt mêedeelen, betreffende het christelijk geloofsleven, dat op Savoe kan worden opgemerkt. Onze Br. gaf gaarne aan dat belangstellend aanzoek gehoor. In April l.l. werd een schrijven van hem ontvangen, waarin hij ons veel belangrijks omtrent den innerlijken toestand der christen-gemeenten op Savoe berigt, met belofte, dat die mededeelingen nog door andere zullen worden gevolgd. Wij vertrouwen, dat zij door de christenen in Nederland met blijdschap en dankbaarheid zullen worden vernomen, en laten hier aan onzen Br. zelve het woord.

„Groot en in het oog vallend” — zoo schrijft hij, — is het verschil op Savoe tusschen voorheen en thans. Na ongeveer achtjarigen zendingsarbeid, zijn er, op Savoe alleen, zeven gemeenten, waar rust en vrede heerschen. Dit was tot in 1872 niet het geval. Tot op dat tijdstip was het onafgebroken oorlog of oorlogsverwikkeling, doch sedert de komst van het Evangelie was het onafgebroken rust en vrede, door het bloed des kruises. Dit trekt

natuurlijk de aandacht. De Savoeneezen zelven verwonderen er zich over. Verscheidene eeuwen toch, en onder afwisselende besturen, bleven de Savoeneezen die zij waren: altijd strijdlustig, altijd moordlievend, altijd roofgierig. Ik meld dit geenszins om een blaam te werpen op het Portugeesch, Engelsch, of Nederlandsch gouvernement; maar alleen om te doen opmerken, dat de Gemeente, wier roeping het is, vrede te stichten door de prediking van het Evangelie, werkelijk slaagde in haar loffelijk pogen, bij de alles behalve tot vrede gezinde Savoe-bevolking. Waar eene, anders zoo onrustige bevolking, acht jaren lang in dit opzigt de proef doorstond, hebben wij alle hoop, dat de vrede door het bloed des kruises meer en meer het geloofsleven van den Savoenees zal kenmerken.

Gedurende mijn verblijf op Savoe werd, op de omliggende eilanden, herhaalde malen niet alleen de vrede verstoord, maar zelfs de gehoorzaamheid aan het gouvernement opgezegd; getuige Alor, Lomblem, Flores en Soemba. Op Savoe werd de vrede geen oogenblik gestoord. En wel verre van de gehoorzaamheid aan de Regering op te zeggen, bewees Savoe op Soemba geen geringe diensten, toen het dáár, op uitnoodiging van het gewestelijk bestuur, gewapenderhand den vrede wist te herstellen. Zoo bleken de Savoeneezen er een juist begrip van te hebben, wanneer er sprake van is, om Gode het Zijne en aan de Regering het hare te geven. Om den wille Gods hebben zij den vrede lief; maar wanneer de omstandigheden het noodig maken, bieden zij de helpende hand, waar het evenwigt des vredes noodeloos en nutteloos wordt verbroken. Maar nog meer. Het mag onze aandacht niet ontgaan, dat, tijdens de onlusten op de omliggende eilanden, gruwelen zijn gepleegd, waarvan de dagbladen in N.-Indië met smart gewaagden, terwijl de Savoeneezen op Soemba zich aan geen enkele wreedheid hebben schuldig gemaakt. Met lof werd dan ook destijds in de Indische dagbladen gewaagd van de Savoeneezen in den strijd op Soemba.

Dit weinige is van grooter beteekenis, dan sommige oppervlakkige lezers of denkers zich voorstellen. En voor de Gemeente des Heeren, die de zending lief heeft, is dat van de hoogste waarde. Zij heeft de voldoening, dat dáár, waar zij het Evangelie tracht voort te planten in de harten van hare natuurgenooten, de vrede wordt geboren en behouden, en de orde wordt gehandhaafd, terwijl de volken, die het Evangelie niet kennen, aan de Regering handen vol werks geven niet alleen, maar ook nadeeligen invloed doen gelden op het welvaren van den staat en van de bijzondere leden. Waar dergelijke feiten, voor vrienden en vijanden der zending, getuigen, dáár behoeft die zending – de verkondiging van het rein, eenvoudig Evangelie – geen aanbeveling meer; dáár is de schoonste lofrede overbodig geworden; dáár is het, zooals de Apostel het noemt, de volgeling van Christus zelf, die, door zijn doen en laten, meer dan schriftelijke aanbeveling is. Daarom wenschen wij de zending-vrienden geluk met de ondubbelzinnige blijken van christelijk geloofsleven bij de christenen op Savoe, en wij willen ootmoedig smeeken, dat zij overvloediger worden.

Maar niet alleen tegenover de buitenwereld onderscheiden zich de christen-Savoeneezen gunstig van de mohammedanen en heidenen in onzen omtrek op de verschillende eilanden; maar ook op Savoe zelf onderscheiden zij zich zeer van hunne nog heidensche-land- en volksgenooten. Sterksprekend komt dit uit, wanneer men let op huiselijke orde, wellevendheid, zedige kleeding en wat dies meer zij. Het is, alsof er welvaren over de gemeenten is uitgestort. Een lust is het, des zondags, de honderdtallen, hoogst welvoelig gekleed, naar het huis des gebeds te zien opgaan, om daarna nog weder de kranke en hulpbehoevende leden hunner familie, – ook al zijn dezen nog heidenen, – te bezoeken, te troosten en te steunen. Den zondag, – zoo meenen zij, – gaf God aan de menschen, om zoo veelzijdig mogelijk nuttig werkzaam te zijn. Zij zeggen: »God werkt

»altijd tot heil en zegen van anderen; de Heiland der
 »wereld leefde en werkte en leed en stierf, enkel en alleen
 »voor anderen; en zouden wij dan niet een' enkelen dag
 »in de week ons meer bepaald kunnen wijden aan hen,
 »die onze diensten behoeven?" Gelukkig laten zij het niet
 bij den zondag alleen. Iedere andere gelegenheid is hun
 welkom, al vordert die ook soms vrij groote opoffering
 van hunne zijde. Voorheen zou men het schier voor
 misdaad hebben gehouden, aan mingevoeden een tamelijk
 goed kleedingstuk te doen toekomen, of iemand van den
 hongerdood te bevrijden, door hem slechts de minste
 handreiking te doen; — thans is er geen enkele Savoe-
 christen, van hoe geringe afkomst ook, zonder goede
 kleeding en het noodige voedsel. Uitsluitend toewak
 (het sap van den lontarpalm) gebruikt, zoo meen ik,
 geen enkel christen meer; zij hebben, zoo al niet alle
 dagen, dan toch om den anderen of derden dag, eenige
 vaste spijs. Want bij het oogsten wordt aan allen, die
 mede helpen, naar vasten maatstaf meêgedeeld. De armen
 erkennen dan ook openlijk, dat de meergevoeden thans
 voor hen zorgen, zoo goed als men dit wenschen en
 wachten kan. En de gegoeden erkennen eerlijk: »Vroeger
 »kwamen wij niet op het denkbeeld, dat de armen onze
 »medemenschen waren, dat ook zij voorwerpen waren van
 »Gods liefde en Vaderzorg. Wij dachten ons zelven als
 »goden, die met de armen konden handelen naar welgevallen,
 »en wij begrepen niet, dat wij verantwoordelijk konden
 »zijn." Wel bekommerde zich voorheen een Negerij-hoofd
 (hier Radja genoemd) over zijne Negerij-menschen. Thans
 echter — dit bleek weder bij den laatsten kerstboom, —
 is dit zoo geheel anders. Radja MESARA ontving de
 geschenken voor den kerstboom. Onmiddellijk zeide hij:
 »Indien toewan pandita (mijnheer de leeraar) ons zooveel
 »doet toekomen, hij, die ons vreemd is, en aan wien wij
 »vreemd zijn, dan mag ik toch ook wel eens in den zak
 »tasten." Daarop gaf hij ongeveer honderd ponden rijst,

slagtte een karbouw, en noodigde arm en rijk aan zijnen disch; de armen aten, zittende op eene mat, en de gegoeden plaatsten zich aan tafel.

Voor dienzelfden Radja werd, vóór eenigen tijd, een man gebragt, die een schaap had gestolen, geslagt en met de zijnen verorberd. »Je hebt daar een gevaarlijk werk gedaan» sprak de Radja tot den schapendief. »Je »wist toch wel, dat, wanneer men op Savoe van een' »Radja een schaap steelt, je dan eenvoudig wordt doodge- »slagen. Het is je geluk, man! dat ik met het oude »gebroken heb, want nu mag ik en wil ik je ook niet meer »doodslaan. Maar wanneer je nu weér belust zijt op een »schapenbout, zeg het dan: dan zal ik een schaap laten »slagten; dan hebben wij er allegaar wat aan. Pas nu »maar op, dat je niet meer steelt, want al sla ik je ook »niet dood, dan zou ik je toch den lust doen vergaan »om gestolen schapenvleesch te eten.»

»Dit alles moge nu door sommigen minder als blijken van geloofsleven worden beschouwd, — ik voor mij, die de Savoeneezen nu sedert acht jaren ken, ik zelf sta verbaasd. En met het oog op vroegere toestanden en ook op hetgeen elders voorvalt, moest ik dien Radja van Mesara hoogschatten, toen hij volkomen kwijtschelding schonk aan den Savoeneeschen schapendief, die ongedeerd, en te gelijk met eene goede vermaning, naar vrouw en kinderen kon terugkeeren.

»Wij spraken van de kerstboomen? Moeten die dan ook ten bewijs strekken van opgewekt geloofsleven? vragen welligt sommigen. En wij antwoorden met eene weder-vraag: kan men ook waarlijk barmhartig zijn, zonder geloof? Ik weet het wel: denkt men slechts aan kerstboomen met »een boekje en een koekje», dan is de barmhartigheid niet zoo in 't oog vallend als vrucht des geloofs. Doch waar men een geheel jaar, van 't weinige dat men heeft, op iederen rustdag iets weglegt, — zij het ook nog zoo weinig, — ten einde hulpbehoevenden te kleeden, dan,

dunkt mij, kan het gerust als eene vrucht des kinderlijken geloofs worden beschouwd, wanneer die boomen, — behalve de vele lieve geschenken der zendingvrienden uit het vaderland, — met nagenoeg een paar honderd kleedingstukken prijken. Waren er ook geen andere bewijzen, dan nog zouden voorzeker alle zendingvrienden, hoe gestreng ook in hunne eischen, bij het bezigtigen der Savoe-kerstboomen getroffen uitroepen: »Hier is eene welsprekendheid zonder woorden; hier houdt alle twijfeling op; zulke vruchten bewijzen meer, dan zooveel, dat voor vrucht des geloofs wordt aangezien, maar wêlbeschouwd, niets anders is dan uiterlijke vorm". Het belangrijkste deel van onze kerstboomen maken toch steeds de kleedingstukken uit. De andere, kleinere geschenken dienen voor hen, welke men meer-gegoeden noemt, en die allen stellen zeer veel prijs ook op het geringste. Zij zien er nog steeds in: »de gemeenschap der heiligen." »Het is," — zeggen zij, — »alsof men ons uit het verre land de hand drukt, ons toeroept: Verbljdt u in den Heer; ook wij verbljden ons! Het is ons, alsof men tot ons zegt: Ziedaar een bewijs, dat wij u liefhebben; dat wij u erkennen als deelgenooten onzer zaligheid, die ons bereid is door hetzelfde Evangelie, dat ook u wordt verkondigd".

»Algemeen is de kerstnacht een nacht van vergeven en vergeten. Teruggekeerd van den kerstboom, gaat men elkaâr gelukwenschen met het heugelijk feest. Men ver-effent de rekening, d. i. men vergeeft elkaâr, zoo men iets tegen elkander heeft, en zegt: »God was in Christus de wereld met zich verzoenende, haar hare zonden niet toerekenend, laat ons ook malkander vergiffenis schenken; laat ons elkaâr niet toerekenen wat wij misdeden". Bij deze gelegenheid heeft ieder, die het slechts doen kan, eene gedekte tafel, waarop thee en verscheidenheid van rijstgebak. Dan eten en drinken zij goedsmoeds, en het lied: »Er ruischt langs de wolken een lieflijke naam", klinkt u, in den kerstnacht, verkwikkend van de Savoebergen

tegen. Ja, het kerstfeest is hier in de daad een heugelijk feest. Het heugt allen, die er zich door lieten sterken, het geheele jaar door. En telkens wanneer de meer of minder gegoeden hunne kerstgeschenken onder de oogen krijgen, staat weér die vriendelijke kerstnacht hun voor den geest, met zijn schitterend verlichten boom, zwaar beladen met gaven van allerlei kleur en maaksel, en zóó rijk aan verscheidenheid, dat men er zich naauwelijks een denkbeeld van kan vormen, hoe het mogelijk is, dat zij, die nog slechts zoo korten tijd geleden alleen dachten aan oorlog voeren, moord plegen en rooven op grooter of kleiner schaal, en die sluipmoord hielden voor eene heldendaad, — dat zij zich zoo rustig en verheugd om dien boom konden scharen, al zingende: »Eere zij God in de hoogste hemelen! vrede op aarde! in menschen een welbehagen!» O, indien eenig christen uit Nederland zich in den kerstnacht zoo eens op eenmaal voor een poos op Savoe kon verplaatsen, en getuige kon zijn van den gang van zaken; zoo hij de vreugdevolle gezigten kon opmerken; kon zien hoe hartelijk men elkaâr ontvangt aan den vrededisch, die in de meeste woningen staat aangerigt; — mij dunkt, hij zou terug ijlen naar het vaderland, en van plek tot plek, waar hij kwam, verkondigen wat groote dingen God, ook onder de Savoeneezen heeft gewerkt, en hij zou volkomen naar waarheid getuigen. En nu stelle men zich niet een' noordelijken Decembernacht voor, maar een' nacht in het liefelijk Zuiden, waar alles medewerkt om de feestvreugd te verhoogen. De hitte des daags is vervangen door de meest verkwikkende koelte. Het vriendelijk licht der maan, of ook wel alleen de schitterende sterrenhemel, lokt den tehuiskeerende uit, om het rustig natuurtooneel te overzien. 't Was erg warm, dáár in de kerk. Maar nu staat hij daar buiten eenige oogenblikken stil; de heerlijke nacht-koelte omzweeft hem. Het jonge gras, bij het begin van den regenmoesson uit de aarde gelokt, is niet heet, als overdag, maar verfrisschend voor den voet. Hij rigt den

blik naar boven, en 't is hem, of de starren juichen en hem toeroepen: »Alles wat adem heeft, love den Heer!» Is het vreemd, dat bij dergelijke natuurtooneelen, bij zulk een' heerlijken starrenhemel, de mensch zich hoog gestemd gevoelt, en het hem bij vernieuwing is, als hoorde hij met eigen ooren dat vriendelijk woord: »Vrees niet, want heden is, ook voor u, de Zaligmaker geboren!» Is het vreemd, wanneer hij te moede wordt, als zag hij op nieuw dat heerlijk luchtruim bevolkt met heirlegers van engelen Gods, die de groote liefde bezingen van den Vader der geesten van alle vleesch? En is het dan óók wel vreemd, wanneer dat hooggestemd gemoed in stilte antwoordt: »Halleluja! looft den Heer! Hoogste heemlen, geeft Hem eer!» en wat daar meer volgt in dat schoone lied?

»De Savoe-overzetting van den Engelenzang is gelukkig geslaagd. Bij het zingen er van, ziet men de aangezigten blinken van vreugd en bewondering, en stille aanbidding ligt in de welluidende stem, waarmee de Savoeneezen roerend schoon kunnen zingen 't geen het hart verstaat. Zij leggen hun gevoel in de uitdrukking der gedachten, en dit is vooral bij kerkgezang een vereischte. Wanneer het hart niet meëzingt, dan kan zelfs de meest kunstmatige zanger niet roerend schoon zingen.

»Maar zijn er dan in de kerstzon op Savoe niet de minste vlekken? — zoo vragen welligt sommigen, ook werkelijk belangstellende vrienden van de gemeente des Heeren. Ik antwoord: Ja, die zijn er wel; maar het licht, door die zon over de jeugdige gemeente verspreid, is te zegenrijk, te schoon, te heerlijk, zoodat wij ons meer verblijden over haren glans, dan ons bedroeven over die vlekken; te meer, daar wij niet eens weten of niet het verkeerde — zeker niet naar des menschen bedoeling, maar onder des Heeren wijs en heilig bestuur — in de gevolgen zal moeten dienen om op eenigerlei wijze een' zegen aan te brengen.

»Voor ditmaal wil ik eindigen, om zoodra mogelijk in nog meer bijzonderheden te treden, ten einde aan de

christenen in het vaderland een' blik te gunnen op het innerlijk gehalte der inlandsche christenen. Dat gemoeds- of geloofsleven moge in uiterlijken vorm afwijken van het onze; maar ieder, die weet te onderscheiden, zal ootmoedig betuigen: »De Heer heeft zijne belofte ja en amen gemaakt. Hij heeft aan allen, die Hem vreezen, eenerlei hart en eenerlei weg gegeven.»

Tot zoover de mededeelingen van Br. TEFFER. Verlangend zien wij de vervulling van zijne belofte, om nog verdere bijzonderheden omtrent den inwendigen toestand zijner gemeenten te onzer kennis te brengen, te gemoet. De zending op Savoe trekt in hooge mate de belangstelling van alle vrienden van het Godsrijk in Nederland. Zij is nog jong; zij is frisch; zij ontplooit er heerlijke krachten. Het Evangelie is als een zaadkorrel, door den hemelschen Landman gezaaid, in Savoe's bodem gevallen; maar als een zaadkorrel, die, door de keerkringszon beschenen, zich wonderbaar snel en voorspoedig ontwikkelt, en een' schoonen oogst belooft. Terwijl het elders zoo dikwerf geschied is, en nog geschiedt, dat de Evangeliedienaar jaren lang vergeefs schijnt te arbeiden, en als op rotsen te ploegen, doet Savoe ons zien, dat het Koningrijk der Hemelen ook nu nog wel met kracht kan komen, en dat de Heer van den akker ook nu nog wel zulk een' zegen kan geven op het werk van zijn' dienstknecht, dat het is, alsof het zaad groeide onder de hand van hem, die het uitwerpt. Waarlijk, indien eenig zendeling reden heeft om met dankbare blijdschap en aanbidding terug te zien op 't geen de Heer door hem werkte, dan is het wel onze wakkere Br. TEFFER, onder wiens bediening het Evangelie zijne herscheppende kracht zoo heerlijk heeft geopenbaard. Geen wonder, dat hij met de ingenomenheid en warmte van een' christelijken huisvader over zijne Savoeneesche kinderen spreekt. In zijn' brief gewaagt hij niet van ongesteldheid, en dit doet ons hopen, dat zijne gezondheid, onlangs door de reis naar Europa veel verbeterd, hem thans niet in den zending-

arbeid belemmert. En zeker vereenigen zich alle zendingvrienden in de hartelijke bede, dat God onzen ijverigen Br. het leven spare en de kracht versterke, opdat hij nog menige ziel voor het Godsrijk winne, en nog velen ten zegen zij.

VERSCHEIDENHEDEN.

Het Fonds „Vrede door het bloed des kruises”, te Soerabaja.

In de Soerabaja-Courant van 22 Februarij j. l., komt voor: een kort verslag van het Bestuur van voornoemd fonds, waaraan wij het volgende zakelijk ontleenen.

In verband met het beheer der gelden wordt vermeld „de aankoop van het gewezen tabaks-etablisement Kendal-Paijak, gelegen op 5 palen” (ongeveer twee uren) „afstand van de hoofdplaats Malang, district Sengoro, hetwelk, in overleg met het Nederlandsche Zendinggenootschap, middelpunt worden zal van de zending in het Malangsche, waar alzoo de zendeling van dat Genootschap voor die afdeeling, die tot nog geen vaste woning had, maar eerst te Malang, daarop te Gondong-légi en laatstelijk te Swaroe woonde, zal gevestigd zijn.”

Een huis te Soerabaja, aan het fonds toebehoorende, wordt verhuurd, en deze huur strekt tot stijving van de inkomsten.

„Ons tweede pand in de stad,” dus lezen wij verder, „werd voor godsdienstoefeningen van Maleisch- en Javaansch-sprekenden, geregeld elke week minstens eenmaal gebruikt; doortrekkende zendingen zijn daar gratis gehuisvest . . . Vier behoeftige christenen hadden daar huisvesting . . . Eene behoeftige inlandsche christenvrouw in de gemeente Wioeng (1) ontving ondersteuning. Zij woont bij den voorganger in.”

Ten behoeve der kerk te Môdjô-warnô werd f 350 bijgedragen. Voor school en kerk te Swaroe f 700. De voorganger van Wioeng werd bezoldigd en eene bijdrage gegeven voor opleiding van één kweekeling te Môdjô-warnô.

„Aan het zendelinggenootschap te Soerabaja is voortdurend een vaste bijdrage geschonken ter mede-bezoldiging van den voorganger van de inlandsche christengemeente te Soerabaja (Oendaan), die ook

(1) Werkkring van Br. KRUYT.